

**Joan Ruiz i Porta a Montblanc.
Un epistolari inèdit amb Joan Poblet
i Teixidó, Josep Conangla Fontanilles
i altres fills de la vila (1902-1932)**

Jordi López Vilar

mília a Barcelona. El 1920 passà a arxiver de la Mancomunitat. Destituït per catalanista durant la Dictadura de Primo de Rivera el 1925, va ser reintegrat l'any 1930 ocupant, fins la seva mort, el càrrec d'arxiver de la Generalitat.

Es relacionà amb la flor i nata del món cultural i polític del moment i va mantenir contacte epistolar amb autors de la talla de Mn. Cinto Verdaguer, Joan Maragall, Josep Pin i Soler o Josep Aladern.

Home d'àmplia cultura i de profunds sentiments catalanistes, escrigué nombrosos treballs, especialment de caire literari, històric i arqueològic: monografies i, sobretot, un gran nombre d'articles dispersos en un estol de publicacions periòdiques.¹

Des de la seva juvenesa excel·lí en tota mena d'activitats culturals, literàries i artístiques. El 1884, amb 18 anys, creà el *Butlletí Mensual* de la delegació de Tarragona de l'Associació d'Excursions Catalana. El 1891 va obtenir el seu primer èxit literari en els Jocs Florals de l'Ateneu de Tarragona, entitat de la què en fou president entre 1894 i 1901 i on creà la Secció Excursionista. És considerat el millor representant del modernisme literari a la ciutat de Tarragona. Va ser un dels fundadors del setmanari *Lo Camp de Tarragona* i de la Lliga Regionalista de la pròpia ciutat (1901). També va ser secretari de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense (1901 a 1918), i director del *Butlletí Arqueològic* (1914 i 1915). Entre els anys 1902 i 1903 va col·laborar al setmanari catalanista *Patria*, del Centre Cultural Las Quatre Barras, i el 1906 va participar en el I Congrés de Llengua Catalana. El 1908 va assistir a les festes del VII Centenari del naixement del rei Jaume I celebrades a Montpeller i Mallorca en representació de l'Ajuntament de Tarragona. El 1914 exercí la presidència del III Congrés Excursionista Català, celebrat a Tarragona. Va ser un dels fundadors i secretari del Sindicat d'Iniciativa i Turisme de Tarragona i també delegat a Tarragona de la Societat d'Atracció de Forasters de Barcelona, vice-president de l'Orfeó tarragoní i soci honorari de la Societat l'Àncora. Fou també vocal de la Comissió de Monuments de Tarragona (1915-1920) i Cronista Oficial de la Ciutat de Tarragona (1918).

Nomenat acadèmic corresponent de la *Real Academia de la Historia* de Madrid; de la de Bones Lletres de Barcelona; de l'Associació Artístico-Arqueològica Barcelonesa; de la Lul·liana de Palma de Mallorca; de la *Diputación Arqueológica y Geográfica Príncipe Alfonso*, d'Almeria; de la Societat d'Estudis Catalans de Perpinyà i dels Felibritges occitans. Conseller de l'Associació Protectora de

l'Ensenyança Catalana, mantenidor dels Jocs Florals de Barcelona celebrats a Tolosa el 1924 i president del Centre Excursionista de Catalunya (1923-1925).

Les seves activitats foren variades i els seus coneixements extensos. La seva personalitat destacà amb un relleu vigorós en el periodisme, en la tribuna pública –com orador–, en l'excursionisme, en els Jocs Florals, en la poesia, etc. Col·laborà en multitud de publicacions polítiques, literàries i culturals i pronuncià un considerable nombre de conferències.

Els lligams de Joan Ruiz i Porta amb Joan Poblet i Teixidó

Joan Ruiz i Porta escriu en un article «Oh, Montblanch, vila benamada, i que del teu esperit en servo en el cor la flama perennement encesa per lligams de sang ...»² La seva dona, Soledat Hebrard i de Castellví, descendia en efecte d'una branca del llinatge noble montblanquí dels Castellví i les arrels mai es van perdre. En una carta a Josep Conangla l'any 1912³ hi llegim: «La meva dòna es gayre be montblanquina, car es nevoda del general Castellví⁴. La seva mare [de Conangla] la conèix molt, de Montblanch, ahont hi anava quant era petita, á passarhi'ls istius». El matrimoni Ruiz seguí relacionant-s'hi; en una anotació del seu dietari, el dia 23 d'abril de 1918, hi posa: «25 pts. per a'l nevot de Castellarnau que ha pintat l'escut de noblesa per

a'l meu cosí Manuel de Castellví». També sembla que seguí fent algunes breus estades a casa dels seus parents. Així, l'any 1926 el trobem hostatjat a casa de Manuel de Castellví.⁵ Possiblement les primeres visites a Montblanc l'introduïren en l'ambient cultural de la vila, contactant amb persones amb inquietuds anàlogues a la seva, com és el cas de Joan Poblet i Teixidó⁶ (fig. 2), advocat com ell, amb qui a més va coincidir en el Centre Recreatiu Las

Fig. 2. Joan Poblet i Teixidó.

Quatre Barras de Tarragona. Las Quatre Barras era una entitat tarragonina fundada el gener de 1899 per un grup de joves amb l'objectiu de promoure la cultura catalana, que es va dissoldre al final de 1903. S'hi duien a terme diferents activitats lúdiques i culturals com excursions, exposicions d'art, representacions teatrals o balls. A la vegada, molts dels socis foren també membres actius de l'Associació Catalanista de Tarragona i sa Comarca, on desenvoluparien la seva acció política.⁷

Un any i mig després de la creació, alguns socis van fundar una revista; així, l'agost del 1900 va sortir el primer número de *Patria*, revista portaveu del centre recreatiu catalanista Las Quatre Barras, considerada pionera de la premsa catalana a Tarragona, que durà fins el desembre de 1903⁸. Participaren en la revista autors de categoria, sobretot locals, com Adolf Alegret, Francesc Carbó, Pau Delclòs, Josep M. Folch i Torres, Agustí M. Gibert, Pere Lloret, Bernabé Martí, Alfons Maseres, Narcís Oller, Alfred Opisso, Joan Poblet i Teixidó, Ferran de Querol o Joan Ruiz i Porta.

Precisament un dels membres més actius de la revista fou Poblet, que duia una secció de caràcter històric que, sota l'epígraf «furetejant per les golfes», donava a conèixer descobriments fets a partir de la seva recerca arxivística, i que va generar fins a dotze articles, als que cal sumar-hi alguns més de solts de caire catalanista, i dues recensions bibliogràfiques signades amb les inicials. En Ruiz i Porta era membre actiu de Las Quatre Barras i també va estar relacionat amb la revista, tot i que hi publicà un sol treball, un poema sobre la Nit de Sant Joan⁹.

La passió per l'excursionisme seria sense dubte un altre interès comú. Joan Ruiz havia creat el 1884 el *Butlletí Mensual* de la Delegació de Tarragona de l'Associació d'Excursions Catalana, primera revista tarragonina escrita íntegrament en català. Més tard formaria la Secció Excursionista de l'Ateneu de Tarragona i el 1914 exerciria la presidència del III Congrés Excursionista Català celebrat a Tarragona. Finalment, entre 1923 i 1925 va ser president del Centre Excursionista de Catalunya¹⁰. Joan Poblet milità també activament en aquest món, com a soci delegat a Montblanc del Centre Excursionista de Catalunya a partir de desembre de 1902¹¹, i participant en el I Aplec Excursionista de Poblet (1910) que serví, entre d'altres coses, per preparar el I Congrés Excursionista de 1911¹².

Que els dos personatges van entrar en contacte aquells anys i van fer bona amistat no es pot dubtar. En la biblioteca de Ruiz i

Porta hi havia un exemplar del llibre d'en Poblet sobre la Mare de Déu de la Serra¹³ amb la següent dedicatòria que porta data de 23 de juny de 1901: «Al inspirat poeta y coratjós patrici En Joan Ruiz y Porta: penyora de bona amistat». A més, el to planer i col·loquial de les cartes traspuja un estil directe i fins i tot bromista que delata l'excel·lent relació entre ells.

En primera carta conservada (Document 1)¹⁴, de l'agost de 1903, Joan Poblet agraeix a Ruiz una tramesa que ell i «lo setmanari»¹⁵ han rebut de l'obra del senyor Querol. Es tracta de Ferran de Querol i de Bofarull (Reus 1857-Tarragona 1935), advocat, polític i escriptor, gran amic de Joan Ruiz i Porta, i col·laborador també –com hem vist– de la revista *Patria*. L'obra esmentada a la carta és *Hereu y Cabalé*, publicada aquell mateix any. Poblet manifesta el seu agraïment i li demana que li enviï a canvi «mon opúscol», és a dir la història del santuari de la Serra amunt referida, al temps que li anuncia un article seu a *La Conca de Barbará* comentant *Hereu y Cabalé*. L'article arribaria el mes següent, quan ell mateix (signant només amb la inicial P) escriu una ressenya lloant el fons i la forma del nou llibre de Ferran de Querol¹⁶.

Les dues següents cartes (doc. 2 i 3), del juliol i agost de 1906, estan relacionades amb la preparació de festes de la coronació canònica de la Mare de Déu de la Serra que es van celebrar entre els dies 6 i 9 de setembre del mateix any (fig. 3)¹⁷. En la primera, Poblet –que era el secretari de la Comissió organitzadora– demana alguna informació sobre la forma, dimensions i text que ha de portar la cinta que ha de lligar «la flor natural del certamen»¹⁸ i sobre el text dels diplomes (fig. 4). L'escrit prova la participació, d'una manera o altra, de Joan Ruiz i Porta en l'organització de les festes, tot i que no en la comissió organitzadora ni en el jurat del certamen literari, ja que el seu nom no figura en el full volant imprès per a l'ocasió (fig. 5). En la segona li escriu «Me complau molt y molt que tiris a la flor; te farà competència en Peñarrubia», per la qual cosa s'entén que Joan Ruiz, que ja havia demostrat els seus dots com a poeta en sobrades ocasions, es presentà al concurs, com també tenia intenció de fer-ho un altre poeta tarragoní, Manuel de Peñarrubia i de Morenés (Tarragona 1862-1936). Cap dels dos, però, figuraria entre els premiats. Les obres literàries que anaven arribant al certamen no semblaven de gaire qualitat, «Res que tregui'l nas per demunt de la carrinclonería», en les paraules de Poblet. El 2 d'agost ja n'eren quasi una quarentena, però acabarien essent 200 llargues, segons la premsa de l'època. Poblet va participar en el certamen literari i guanyà tres premis.

Poc després, l'octubre de 1906, tots dos coincidirien en un altre esdeveniment, el I Congrés de la Llengua Catalana celebrat a Barcelona. El 1908 s'esdevingué el VII Centenari del Naixement del rei Jaume I. Poblet va formar part del jurat qualificador del certamen científic i literari per a commemorar l'efemèride organitzat per l'Ateneu de Tarragona, on Joan Ruiz era membre destacat ja que havia estat president entre 1894 i 1901. Una tercera reunió on probablement van coincidir va ser el XII Congrés de la Federació Agrària Catalano-Balear celebrat a Tarragona el 1909. Sabem que Joan Poblet hi participà com a representant de la Cambra Agrícola de Montblanc i Comarca¹⁹; desconeixem si Joan Ruiz hi assistí, però certament posseïa un exemplar de la medalla emesa amb motiu d'aquell congrés (fig. 6).

De l'any 1911 és la quarta carta (doc. 4), molt breu però de gran interès, atès que té relació amb l'adquisició de la *Història de la Il·lustre i Reial Vila Ducal de Montblanc* escrita pel mestre Ramon Cantó i Espinach (Montblanc, 1844-Barcelona, 1907). D'entrada en la missiva, que du la capçalera del secretari de l'Ajuntament –càrrec que ostentà entre 1908 i 1913– Poblet li demana a Ruiz «que'm fassis a mi y encara més a aquesta desgraciadíssima Vila» un favor que li demanarà el portador de la carta. L'escrit no especifica de què es tracta, però en el revers hi ha escrit de la mà de Joan Ruiz, a llapis, la següent nota: «Historia de la Real Vila de Montblanch ms. de D. Ramòn Cantó y Espinach». Les vicissituds d'aquesta Història, que mai es va arribar a publicar, es troben explicades en un interessant article²⁰. Ramon Cantó va escriure la seva obra en cinc volums i va demanar a l'Ajuntament de Montblanc d'imprimir-la el 1896, però el consistori ho rebutjà per manca de fons. Després de la seva mort, el seu fill va vendre els manuscrits originals a l'Ajuntament de Montblanc. Ara bé, després se'n perdé la pista fins que un dels cinc volums de que constava la Història va ser rescatat l'any 1936 d'una pila de llibres que els revolucionaris havien preparat per cremar. Dos volums més es van localitzar el 1999 a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), en el fons Poblet i Teixidó; cal suposar doncs que els tenia provisionalment a casa seva²¹. Sense dubte l'incògnit favor que demanava a Joan Ruiz anava relacionat amb tot aquest afer atesa la nota del mateix Ruiz en el revers de la carta. Ho confirma el primer paràgraf de la següent carta (doc. 5), escrita poc menys d'un mes més tard, en que Poblet escriu: «Un milió de gracies per la teva carta ab la que hem lograt l'efecte desitjat. La Historia de Montblanch es a una llibreria y a la teva disposició».

Les altres qüestions tractades en la mateixa carta són la resposta a unes dades que li ha demanat Joan Ruiz, suposem que en relació amb la seva feina de procurador,²² i una invitació que li fa per a donar una xerrada a Montblanc. La conferència es faria en el marc de les xerrades dominicals de quaresma que organitzava l'Associació Catalanista, de la que Poblet n'era president. La proposició era parlar de Mn. Cinto Verdaguer 20 minuts. Joan Ruiz va acceptar, segons les notes publicades més tard, el març, a la *Gazeta de la Conca*, que el dia abans ja s'anunciava amb aquestes paraules: «Cicle de conferències a l'Associació Catalanista. I, Verdaguer. La primera de les vetllades literàries que celebrarà aquesta entitat cada diumenge de Quaresma serà dedicada al immortal poeta Mossén Cinto. Ab gran acert s'ha encarregada sa biografia al inspirat poeta y cultíssim escriptor en Joan Ruiz y Porta, Arxiver del Ajuntament de Tarragona, puix les íntimes relacions que sostingué ab l'eminent cantor prometen un estudi altament interessant»²³. Al cap d'uns dies apareixia una breu ressenya en el mateix diari: «Diumenge al vespre va tindre lloch en aquella entitat la conferència dedicada al gran poeta de Catalunya. Lo conferenciant, D. Joan Ruiz y Porta, feu un admirable estudi íntim y sugestiu del immortal poeta sent religiosament escoltat y ab entussiasme aplaudit per la distingida concurrencia. Probablement, en números pròxims, lo trevall de nostre amich l'oferirém íntegre als nostres llegidors, puig alguns devots de mossén Cinto tenen interés en véurel estampat»²⁴. En aquella ocasió s'allotjà a casa de Joan Poblet, on va rebre la visita de la mare i la germana de Josep Conangla i Fontanilles²⁵.

El 1914 la Reial Societat Arqueològica Tarraconense encetà la segona època del seu *Butlletí Arqueològic* sota la direcció de Joan Ruiz i Porta qui, com a part de la feina, demanaria col·laboracions literàries als seus coneguts. En aquest context cal situar una breu nota del dia 16 de febrer de 1915 (doc. 6; fig. 7) que degué acompanyar un treball enviat per Poblet per a la seva publicació a la revista. Efectivament, en el número de març-juny apareix publicat un breu treball de vuit pàgines sobre documentació inèdita relativa al monestir de Poblet²⁶. La seva relació amb la Societat Arqueològica, però, venia d'anys enrere. El 27 de novembre de 1903 havia estat nomenat Soci corresponent, en funció dels seus coneixements i, evidentment, de la seva amistat amb Joan Ruiz i Porta que en aquell moment era el secretari de l'entitat: «Lo nostre estimat company de Redacció, l'advocat don Joan Poblet, per acort unaním de la Junta de la Societat Arqueològica y a petició de distingits socis d'ella, ha sigut nomenat soci corresponent de la dita entitat, tenint en compte'ls seus molts de coneixements y

de mèrits contrets en diferents treballs de caràcter arqueològic»²⁷.

La data de la carta següent (doc. 7; fig. 8) és un xic críptica: «doble aniversari del Corpus de 1640». Pel context de la carta, ha de ser de poc després de maig de l'any 1917, moment en que s'esdevingueren els fets que relata. Tenint en compte que el Corpus de Sang fou el 7 de juny, creiem que és aquesta la datació de la mateixa. L'escrit de Joan Poblet relata la seva vivència personal en el viatge que va fer a Menorca amb motiu del XX Congrés agrícola de la Federació Agrícola Catalana-Balear, celebrat a la ciutat de Maó els dies 27, 28 i 29 de maig de l'any 1917²⁸, en el què intervingué activament en les discussions de les conclusions²⁹. La carta s'obre agraint-li el seu consell d'anar a Maó, com «la ciutat més bonica de la terra». El seu interlocutor, efectivament, coneixia la ciutat menorquina. Havia participat en els actes de celebració per commemorar el VII Centenari del Naixement del rei Jaume I organitzats pel Centre Excursionista de Catalunya que van tenir com a colofó un viatge a les Balears entre els dies 4 i 9 de juny de 1908. Per aquell viatge es noliejà un vapor que duia una nombrosa representació d'institucions i entitats culturals catalanes que sortí de Barcelona i després de passar per Tarragona i Salou es dirigí Maó per passar després a Palma i a Eivissa³⁰ i que fou rebuda arreu amb tots els honors.

Esperonat doncs per les bones impressions del seu amic i evidentment pels seus interessos, Joan Poblet s'embarcà cap a Maó, juntament amb Josep M. Rendé i Ventosa i Lluís Julià i Roura com a representants de la Federació Agrícola de la Conca i les altres societats de la comarca³¹. Les seves impressions dels tres dies d'estada a Menorca no poden ser millors. Del congrés pròpiament no n'explica massa detalls, només la intensitat del treball en les sessions, un problema amb els «sabrers» (Guàrdia Civil?) i un comentari digne d'ell: «els vam ensenyar una pila de coses: sobretot a desconfiar del Estat i a sentir-se cada cop més catalans». El text ressalta especialment la gran amabilitat dels maonesos i explica la inesperada visita a l'arxiu i una excursió als monuments talaiòtics que acabà amb un obsequi de ceràmica protohistòrica i amb l'entrebanc d'haver agafat puces. L'escrit és amè i val la pena llegir-lo, també per la transcripció de les converses en menorquí. Acaba lamentant no haver poder assistir als actes de Poblet perquè coincidien en el temps. Es refereix al gran Aplec Nacionalista que tingué lloc al monestir el dilluns de Pasqua, 28 de maig, amb una nombrosa assistència de personalitats polítiques i entitats culturals, i que quedà convenientment reflectit en la premsa de l'època³².

La darrera carta de Joan Poblet (doc. 8) és un prec per a que Joan Ruiz acudeixi als Jocs Florals que se celebrarien el 30 de setembre de 1917 amb ocasió de les festes de sant Miquel, organitzades per la societat *El Fomento* i sota els auspicis de l'Ajuntament. En ella, comenta que ha enviat a sa filla a «câ ton Oncle»³³, per saber si vindria, i quasi li exigeix que pugi amb l'encàrrec de fer la lectura pública d'un poema de Mn. Anton Navarro que ha rebut un premi i no pot venir per trobar-se greument malalt. El nostre protagonista efectivament assistí als Jocs segons pot llegir-se a *L'Escut*: «Lo premi de la Diputació va partir-se entre les composicions «Oració del Pobre», de Mossèn Joan E. Grau, qui va llegir-la i «La oració dels humils», de Mossèn Antoni Navarro³⁴, que va ser declamada per D. Joan Ruiz i Porta»³⁵.

L'estiu de 1918 Joan Ruiz anà a residir a Barcelona amb la seva família com a conseqüència d'haver entrat a treballar per la Mancomunitat amb el càrrec de Majordom (cap de cerimonial). Entre els seus papers hi ha un expedient que recull alguns documents sobre la mort del seu amic Joan Poblet, amb alguns diaris de l'època que en donen notícia ³⁶ i una sèrie de cartes que passem a comentar (fig. 9). El vint d'octubre s'esdevenia la tragèdia de la mort de Joan Poblet poc després del decés de la seva esposa Lídia. El mateix dia Manuel Ribé i Labarta (Barcelona, 1878-1961), cap de cerimonial de l'Ajuntament de Barcelona i de la Guàrdia Urbana³⁷, que sense dubte coneixia al seu homòleg de la Mancomunitat no només pel càrrec sinó també per la gran estima que tenia per Montblanc, li va escriure una nota: «Amic Ruiz: t'haig de dar una mala notícia: els nostres amics de Montblanch Poblet i Teixidó ja no deuen existir, la Lidia va morir fa dos dies i en Joan amb telefonen que a les dugues estava agonitzant. Pobres amics! Axó es esgarriós» (doc. 9). Des del moment de la desgràcia la Redacció del setmanari *L'Escut* demanà col·laboracions a diverses persones per un número extraordinari que pensaven dedicar-li. Una de les cartes (doc. 10) fou enviada a Ferran Agulló i Vidal (Girona, 1863-Santa Coloma de Farners, 1933), periodista, poeta i polític pertanyent a la Lliga Regionalista de Catalunya, resident a Barcelona, amb el prec que li mostrés també a Joan Ruiz³⁸. Ferran Agulló li reenvià el dia 22 amb una nota adjunta (doc. 11). Joan Ruiz va escriure un sentit article que fou publicat a *La Conca de Barbarà*³⁹ (doc. 12). El tres 3 de novembre Josep M. Poblet i Guarro⁴⁰ li enviava una carta (doc. 13) adjuntant-li dos números de *L'Escut* amb textos dedicats a Joan Poblet, agraint-li l'article i demanant futures col·laboracions literàries.

La Diada nacionalista de 1922

El dotze de febrer de 1922 es va celebrar a Montblanc una festa nacionalista: les Festes Culturals i Patriòtiques, organitzades per l'Ajuntament, l'Orfeó Montblanquí i el setmanari *La Nova Conca*, a les què assistiren el president de la Mancomunitat de Catalunya, Josep Puig i Cadafalch, i una nodrida representació de diputats i altres personalitats del món polític⁴¹.

Joan Ruiz i Porta va rebre tres setmanes abans una carta de Josep M. Poblet i Guarro demanant-li un article per *La Nova Conca* sobre les festa projectada i amb el prec que hi acudís junt amb Manuel Ribé, fent-li saber que hi havia vàries cases que volien acollir-lo (doc. 14; fig. 10). En el revers de la mateixa carta segueix un escrit de Maria Poblet, germana de Josep M., qui amb un to molt familiar li demana també que hi acudeixi amb la seva dona i fills, per «poguerlos veurer a casa tots reunits pera tornar-li aquella truita amb fassols que vosté va obsequiar-me amb aquella excursió a la platja llarga». El text deixa entreveure que també hi havia una bona amistat amb els germans Poblet⁴². En el mateix paper hi ha una nota amb lletra de Joan Ruiz i Porta: «cont[estada] el 4 febrer, fent-li tramesa de unes quartilles»; es tracta de l'article que *La Nova Conca* publicaria el deu de febrer amb el títol «Diada solemniat de Montblanch»⁴³ (doc. 16), un article inflammat de passió envers Catalunya, que remata amb una mena de bateig metafòric a la vila: «Des d'aquesta Diada solemniat, restarás, per a sempre més, ungidat amb els sants olis de la Pàtria, i serás, amb la fèrria llança de combat al puny, a l'hora que se't cridi, un centinella més, en el lloc de perill i d'honor, per a conquerir la nostra cobejada Independencia».

Uns dies més tard rebia una altra carta des de Montblanc (doc. 17) signada per representants de quatre institucions (l'Ajuntament, l'Orfeó Montblanquí, la Nova Conca i la Joventut Nacionalista), a la que s'adjuntava un programa de la diada (fig. 12) i es pregava la seva assistència.

Encara en rebé una tercera d'una amiga, Carme Serret, filla de Joan Serret i Sanromà, reconegut catalanista que regentava una agència de transports (doc. 18). També escrita amb un llenguatge planer i familiar, denota la relació de Joan Ruiz i Porta amb els Serret. Carme li escriví de part del pare oferint la seva casa a ell i a la seva família per la festa del dia dotze, comenta el delicat estat de salut d'ella i del seu germà, i es plany de no poder haver

sentit la conferència que havia pronunciat a l'Orfeó Gracienc, però agraeix haver pogut llegir l'elogi que de la mateixa en fa la revista de l'Orfeó.⁴⁴

Per la darrera missiva (doc. 19), enviada per la mateixa Carme Serret un cop passada la festa nacionalista, deduem que Joan Ruiz no va assistir-hi⁴⁵, atès que li explica la seva vivència dels actes, en que hi destaca la seva pròpia participació: «a la nit vareig tenir sort que era la organitzadora de fer una corbata per la Senyera i la vareig col·locar jo mateixa». De manera anecdòtica expressa la seva admiració per la gràcia amb el Sr. Utrillo ballava les sardanes⁴⁶.

Possiblement com a ressò de la Diada Nacionalista, l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana va preparar a Montblanc un «gran acte de propaganda» a la sala-teatre de la Joventut Nacionalista en el que intervingueren set personalitats, entre elles Joan Ruiz i Porta, arxiver de la Mancomunitat⁴⁷, i membre actiu de la mateixa Associació Protectora.

La relació amb Josep Conangla i Fontanilles

El contacte entre Joan Ruiz i Porta i Josep Conangla i Fontanilles devia començar quan els dos van coincidir a l'entorn del moviment modernista, amb el qual es van sentir plenament identificats⁴⁸. A partir del discurs que Santiago Rusiñol havia fet amb motiu de la Tercera Festa Modernista de Sitges el 4 de novembre de 1894, l'alcoverenc Josep Aladern va preparar un *Almanac Modernista de la Literatura Catalana*⁴⁹ en el que hi van col·laborar Joan Maragall, Santiago Rusiñol, Pompeu Gener, Narcís Oller, Josep Yxart, Joan Ruiz i Josep Conangla, entre d'altres. Paral·lelament, els primers mesos de 1895, s'encetava al diari tarragoní *El Francolí* una «secció modernista» en què una sèrie d'escriptors tarragonins van participar en una polèmica sobre la veritable definició del modernisme, que quedà clausurada amb la intervenció final de Rusiñol. Obrí la sèrie d'articles Josep Conangla, i hi participaren Josep Aladern, Ignasi Bo i Singla, Joan Gaya i Guardiola i Joan Ruiz i Porta⁵⁰. Tots dos coincidiren novament en el periòdic *La Voz de Sitges*, en un mateix número d'agost de 1895 que obre un article de Rusiñol i on les dues úniques col·laboracions poètiques són, precisament, de Ruiz (amb el poema «Sitges») i Conangla (amb el poema «Lo diner y la miseria»)⁵¹. Podem pensar, doncs, que el 1895 els dos protagonistes van coincidir en uns interessos comuns com eren la seva admiració pel modernisme i, en l'ideari polític, per una defensa aferrissada del catalanisme.

No obstant, no sembla que sorgís una amistat fins més endavant. En la primera carta que es conserva (doc. 20), datada el juny de 1902, Josep Conangla escriu des de Barcelona a Joan Ruiz demanant-li informacions sobre els plets haguts pel Bosc de Poblet entre el monestir i els pobles veïns que poguessin trobar-se en arxius tarragonins, per una monografia que està preparant. El llenguatge formal emprat contrasta amb el to col·loquial d'altres que hem comentat o amb les que ell mateix enviaria anys més tard, i denota una certa distància. Al cap de poc s'establí a Cuba, però el contacte amb Catalunya i Montblanc continuà⁵².

El 16 de març de 1912 Josep Conangla escrivia una carta a Joan Ruiz des de l'Havana nomenant-lo delegat i representant del Centre Català i de la revista quinzenal *La Nova Catalunya*, que es publicava a l'Havana i dirigia ell mateix. Aquesta carta no es conserva però sí la seva resposta, de l'11 de maig, on el nostre protagonista li agraeix el detall envers ell⁵³, i també l'inici de la correspondència, cosa que indica que era el primer contacte des de la seva marxa a Amèrica. Coneixem només un article publicat per Joan Ruiz a *La Nova Catalunya*, sobre l'Assemblea Nacionalista de Tarragona que se celebrà els dies 19 i 20 d'octubre de 1912, en el què és presentat com «Delegat del Centre Català de l'Havana»⁵⁴ (fig 13).

El 1913 un emigrant anava a l'Havana a establir-se i es presentava a Josep Conangla amb una carta de recomanació signada per Joan Ruiz, demanant que l'atengués i l'ajudés en tot. Es tractava de Joan Arana i Esteve, amb qui establiria amistat i acabaria integrant-se de ple en el Centre Català, ja que, com deia Ruiz a l'escrit, «es dels nostres en còs y ànima». Una nota en el revers de la carta, de mà de Conangla hi diu, «Es refereix al qui després va ésser molt bon amic Joan Arana, qui em succehí a la presidència del Centre Català, en 1925 o 26»⁵⁵.

Conangla visità Catalunya en tres ocasions, els anys 1913, 1920 i 1955⁵⁶. Del tres de març de 1921 és una carta que escriu a Ruiz, la primera des del seu retorn del segon viatge. Entre els papers de Joan Ruiz i Porta no es conserva la carta, però hi ha una còpia mecanoscrita de la resposta de Conangla en el seu propi fons documental, ara dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya⁵⁷. El text indica que durant la seva estada a Catalunya les famílies d'ambdós van compartir, com a mínim, una trobada en la què van visitar el Palau de la Generalitat: «després de rebre tantes inoblidables atencions durant la felix permanència que ma esposa, fills i jo varem tindre la

joia de poguer passar a Catalunya. Tots te recordem amb gratitud i molt afecte, al igual que a ta noble esposa i els vostres fills» i, més endavant, «Maria i els fills guarden també la mellor memoria de ses visites a la Mancomunitat i especialment del amabilísim cicerone que al fer-nos recórrer el Palau de Catalunya, va posar més ruentor al sentiment catalanista dels qui tinguerem la joia d'esser acompanyats per tan excelent i patriota guía». La carta té algun paràgraf molt emotiu d'enyorança de la Conca. Rememora també una trobada que van fer al xalet d'Antoni Rovira i Virgili⁵⁸, a la que associa la lectura d'un poema de Joan Ruiz titulat «El Menhir» que té com a tema l'agulla de la pedrera romana del Mèdol. Aquest poema l'havia compostat i dedicat l'any 1916 al seu amic Benigne Dalmau Fortuny i, més tard, va obtenir el Premi de la Secció d'Excursions i Propaganda de l'Ateneu Obrer del Districte II de Barcelona, en els Jocs Florals del dia tres d'octubre de 1920⁵⁹. Conangla li anuncia que el poema ha estat publicat a *La Nova Catalunya*, tot i que sense cap il·lustració, com ell hauria desitjat⁶⁰.

La relació de Rovira i Virgili amb Josep Conangla era estreta; en són mostra el pròleg que redactà Rovira a un llibre seu sobre el catalanisme a Cuba –llibre que finalment no veié la llum– i la inacabada biografia de Rovira que Conangla va començar a escriure a final de la dècada dels quaranta⁶¹.

L'any 1922 Joan Ruiz escriu a *La Nova Conca* una recensió de *Montblanquines*, un conjunt de retrats costumistes que Conangla havia publicat l'any anterior⁶² en la que fa una lloança del llibre i d'ell mateix afirma «de Montblanch me'n considero gaire be fill per afectes especials de la sang, i per records inoblidables de coses que hi he viscudes de tota la meva vida»⁶³ (doc. 21).

Del 1923 és una fotografia dedicada que envià a Joan Ruiz: «Amb gran afecte a n'en Joan Ruiz i Porta de son invariable i vell amic, J. Conangla Fontanilles. La Havana Maig 1923»⁶⁴ (fig. 14). Del mateix mes i any és el seu llibre *L'idioma català davant de la ciencia, de la historia y de la lliure determinació dels pobles*⁶⁵, que tenia Joan Ruiz a la seva biblioteca amb la següent dedicatòria: «A mon volgutíssim amic Ruiz i Porta, com avançada de la carta que li dec, i amb els brassos oberts de J. Conangla».

Pocs mesos després, el setembre, s'esdevindria el cop d'estat de Primo de Rivera que suposaria un daltabaix a la Mancomunitat de Catalunya. El mateix Joan Ruiz fou obligat a dimitir el 1925 a causa del seu patriotisme vers Catalunya fins que fou reintegrat el 1930 com arxiver de la Generalitat. Aquells cinc anys difícils dirigí per

encàrrec de la casa editorial Salvat el Diccionari Enciclopèdic de la Llengua Catalana.⁶⁶ Entre 1925 i 1928 fou també corresponsal del *Diario de la Marina* de l'Havana, on publicà una sèrie d'articles d'actualitat –uns 55– en la secció «Ecos de la vida catalana» sota el pseudònim Feliu de la Penya⁶⁷.

La següent carta ens du a final de 1927 (doc. 22). Aquesta és l'única que conserva el sobre, on es pot observar que el nom del destinatari és María de la Soledad Hebrard y de Catellví i el del remitent és María Tomás de C., noms de les respectives mullers, amb l'objectiu de burlar la censura. La mateixa carta està signada només amb les inicials «JCF». En ella, Conangla li envia el número de desembre de la revista *Social* on hi figura una traducció seva dels Goigs de la Verge de Núria d'en Maragall, i li demana que miri de publicar la notícia de la traducció en algun diari català, cosa que efectivament faria ⁶⁸ El montblanquí expressa la seva devoció per Maragall⁶⁹ –sobretot des que li prologà *Elegia de la guerra* (1904)– i fa referència al llibre de Pijoan que acabava de publicar-se⁷⁰. En aquest aspecte, seguia els passos de Ruiz, que uns anys abans havia fet i publicat la traducció al castellà de La Vaca Cega del mateix Maragall⁷¹ En la segona part de la missiva expressa qüestions més casolanes sobre la feina i la família, i en tota la carta es respira un aire de cordialitat ben diferent a la que hem comentat de 1902.

La darrera carta conservada, de març de 1932 (doc. 23; fig. 15), conté una lamentació amarga contra el president Francesc Macià. Conangla i Macià, independentistes declarats, havien col·laborat estretament per l'alliberament nacional des de principis dels anys 20. El 1927 el montblanquí va proposar a Francesc Macià, cap del partit Estat Català, la creació d'una Assemblea Constituent per plantejar la reestructuració de l'independentisme i per redactar un text constitucional per Catalunya. Amb aquest objectiu, les delegacions del Separatisme Català (tant les de Catalunya com les que hi havia a l'estranger) es van reunir a l'Havana entre el trenta de setembre i el dos d'octubre de 1928. A l'Assemblea Constituent va ser presentada la Constitució provisional de la República Catalana, de la qual n'era autor Josep Conangla, que va ser aprovada. En la mateixa Assemblea es creà el Partit Separatista Revolucionari de Catalunya com a eina política de la Constitució, Estat Català com a braç militar i es refermà Francesc Macià com a cap del moviment separatista. Tanmateix, en desconvocar Francesc Macià la República Catalana que havia proclamat el 14 d'abril del 1931 i iniciar el procés que desembocaria amb l'aprovació de l'estatut de Núria,

aquella constitució va quedar en no res. Aquest fet fou molt mal vist pels catalans independentistes de Cuba, com els components del Grop Nacionalista Radical, que consideraren Macià un traïdor.⁷²

És en aquest context que cal entendre la seva queixa, que escriu a Joan Ruiz després d'un llarg silenci: «Tu saps l'entusiasme amb què vaig secundar a Macià, segur que mai no podria torcer éll de orientació; i prou que coneixes també la girada (escandalosa als meus ulls i davant la meua consciència) que aqueix home ha comés; pero no deus saber la ingratitud tinguda per ell i En Gassol amb els patriotes catalans d'Amèrica, als que ni siquiera han escrit d'ençà del maig de 1930! T'adverteixo que no enclou ma queixa cap (ni el més mínim) egoisme personal puix no havia pensat mai ni pensaria, en treure una engruna de profit del triomf d'En Macià, ni ting aspiració de retornar a Catalunya. La meua decepció és purament d'ordre patriòtic, i si llegeixes *La Nova Catalunya* podràs donar-te compte de la magnitud de la conducta injustificable de l'avi».

Sabem que Joan Ruiz li contestà per carta certificada uns dies després, però només s'ha conservat el resguard de correus. Més endavant, la situació es va reconduir i Conangla seria nomenat delegat de la Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya a Cuba i Amèrica Central, però l'esclat de la guerra va impedir un desenvolupament normal de les activitats.⁷³

Darrers mots

En aquest recorregut hem vist com Joan Ruiz entra en contacte amb Montblanc mitjançant la seva esposa, Soledat Hebrard, que estava emparentada amb la noble nissaga dels Castellví. Sense dubte la història i els monuments de la vila serien un gran atractiu per a ell, avesat com estava a l'estudi de la història i l'arqueologia. De seguida s'introduí en l'escena montblanquina entrant en contacte, especialment, amb Joan Poblet i Teixidó, amb qui a més coincidí en el centre catalanista *Las Quatre Barras* de Tarragona i la revista *Patria*.

A través de Poblet té una participació –encara que modesta– en les festes de la Coronació de la Mare de Déu de la Serra de 1906. Diversos indicis ens duen a pensar en la coincidència dels dos personatges en diverses trobades cíviques: el I Congrés de la Llengua Catalana (Barcelona, 1906); el certamen científic i literari per a commemorar el VII Centenari del Naixement del rei Jaume I (Tarragona, 1906) i el XII Congrés de la Federació Agrària

Catalano-Balear (Tarragona, 1909). Joan Ruiz intervé el 1911 en la compra del manuscrit de la *Història de la Il·lustre i Reial Vila Ducal de Montblanc* escrita per Ramon Cantó. La quaresma de l'any 1912 dóna una conferència sobre Mn. Cinto Verdaguer a l'Associació Catalanista. A canvi, Poblet escriu també un article al *Butlletí Arqueològic* que li hauria demanat en Ruiz i Porta com a director que era de la revista, l'any 1915. El 1917 hi ha dues cartes més. La primera és agradosa de llegir perquè explica amb molta vivacitat l'experiència personal del viatge a Maó amb motiu del XX Congrés agrícola de la Federació Agrícola Catalana-Balear. La segona guarda relació amb els Jocs Florals de les Festes de Sant Miquel, celebrades a la tardor del mateix any, a les que Joan Ruiz acudí per llegir un poema.

La sobtada mort de Joan Poblet el 1918, quan Joan Ruiz s'acabava de traslladar a viure a Barcelona, genera un altre lot d'escrits entre diversos personatges ben coneguts, com Manuel Ribé o Josep M. Poblet, amb els que també tenia amistat, demanant-li una col·laboració i que acabà amb la publicació d'un article titulat «In memoriam» al periòdic *La Conca de Barbará*.

La següent intervenció documentada és la diada catalanista de Montblanc de 1922, a la que fou reiteradament convidat per part d'amics i autoritats. Malgrat el desembarcament de la plana major de la Mancomunitat, de la que ell formava part, no va assistir-hi, però va publicar un abrandat article titulat «Diada solemniat de Montblanch» a *La Nova Conca* recolzant l'acte que havia de celebrar-se. Sí que participà, en canvi, amb un discurs, en la diada que poc després va organitzar l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana.

Finalment, no tant amb Montblanc com amb un montblanquí il·lustre, cal remarcar la relació amb Josep Conangla i Fontanilles. Malgrat que els dos personatges devien coincidir d'alguna manera pel seu comú interès en el modernisme, els darrers anys del segle XIX, sembla que l'amistat no sorgí fins més tard, quan el montblanquí ja havia emigrat a l'Havana. Els lligaven sense dubte els mateixos interessos polítics i també literaris. Conangla és, a més, el nus de la connexió de Joan Ruiz amb Cuba, ja que és nomenat el 1912 delegat i representant del Centre Català de l'Havana i de la revista quinzenal *La Nova Catalunya*. Més tard seria corresponsal del *Diario de la Marina*, on trobà una feina complementària quan va ser destituït per la dictadura.

S'han conservat només tres cartes de Conangla a les que se'n poden sumar tres més que es conserven a l'Arxiu Nacional de

Catalunya, que són el que ha perviscut d'una correspondència que ben segur degué ser més abundosa. Per elles sabem de la trobada de les respectives famílies a Barcelona durant el viatge que va fer a Catalunya l'any 1920, amb la visita a Palau i la trobada amb Rovira i Virgili; i de la comuna admiració envers al poeta Joan Maragall. I també de la seva decepció amb Macià després dels fets d'abril de 1931 que convertiren la Constitució provisional de la República Catalana que ell havia elaborat en paper mullat.

Acabo recalcant el gran interès històric que tenen els epistolaris per conèixer els aspectes més quotidians i pensaments íntims que, en cas de personatges destacats com els que hem recensat aquí, ens forneixen sovint de dades importants. Malgrat la seva humilitat i poca prestància, són documents de primera mà que cal conservar amb especial interès i evitar la seva pèrdua. Com a mostra, aquestes cartes de Joan Ruiz i Porta salvades *in extremis* de la seva destrucció.

Annex documental

Document 1. Carta de Joan Poblet a Joan Ruiz (18-08-1903).

En Joan Ruiz y Porta
Tarragona

Mon car amich: Rebí les obres del Sr. Querol; t'agraesch molt l'interès que t'hi has pres y la atenció que t'hem merescut lo setmanari y jo.

Com no sè la adreça, del Sr. Querol, me prenc la llibertat de pregarte que, fentme un nou favor, li fassis arribar la adjunta, y l'exemplar de mon opúscol que rebrás avui mateix.

Ja t'arribará a son temps lo número de «La Conca» en que parlarè de «Hereu y Cabalé»; mentretant, fesme la mercè de posarme als peus de ta muller y de disposar sempre, ben amplament, de ton affm,

Joan Poblet [rubricat]
Montblanch 18 Agost 1903

Document 2. Carta de Joan Poblet a Joan Ruiz (28-07-1906).

[capçalera: Alcadía Constitucional / de / Montblanch / Fiestas para la / Coronación Canónica / de la / Virgen de la Serra]

28 juliol 1906

Joan: M'haurás de fer dos quartos, tot seguit que't llegui, de la forma y dimensions de la cinta qu'ha de lligar la flor natural del certamen y la inscripció que té de portar; també'm tens de dir la classe de cinta ¡Ah! y m'has d'enviar, com vas prometre, lo que tenen de dir los diplomas. Recados a la Soledad de tots nosaltres. Teu

Joan Poblet [rubricat]

Document 3. Carta de Joan Poblet a Joan Ruiz (02-08-1906).

Caríssim Joan: Moltes de gracies per ta amablesa. Suposo en ton poder l'exemplar d'allò meu de la Serra. Me complau molt y molt que tiris a la flor; te farà competencia en Peñarubia, segons diumenge deyan per ací, hont va ser a xoparse d'ambient local.

De composicions, una quarentena escassa; mes tos concells han estats seguits y ... ja t'enviarè la Conca ab la llista de les rebudes ¡Palla ray! Res que tregui'l nas per demunt de la carrinclonería.

La cinta sera com me dius, però blava per ser dedicada a la Verge, que sembla que hi escaurà més.

Dóm la má en lo de tenir fenyada. Vet'aquí per que plego.

Ah afectes de tots pera la dòna y'l simpatiquíssim futur carreter; que tantdebò que ho sigués de la carrossa en que entri a Catalunya aquella cobejada dama dels nostres ensomnis.

Adeu y mana.

Joan [rubricat]

2 agost 1906

Document 4. Carta de Joan Poblet a Joan Ruiz (12-12-1911).

[capçalera: El Secretario del Ayuntamiento / de / Montblanch]
12 XII 1911

Caríssim Joan: Lo Secretari de Savellá que't du aquesta, excelent xicot y més excelent encara amic meu, te demanará en nom meu un favor que t'agrairè en l'ánima que'm fassis a mi y encara més a aquesta desgraciadíssima Vila.

Fés-mel y mana. Recados.

Tot teu,

Joan [rubricat]

[escrit a llapis al revers: Historia de la Real Vila de Montblanch ms. de D. Ramòn Cantó y Espinach]

Document 5. Carta de Joan Poblet a Joan Ruiz (07-01-1912).

Caríssim Joan: He quedat, ab tu, com un porc. Perdónam, que ja sabs que no he sigut jo tot aquest temps. Un milió de gracies per la teva carta ab la que hem lograt l'efecte desitjat. La Historia de Montblanch es a una llibreria y a la teva disposició.

En quant al crèdit de que'm parlares, tampoc se'n trova res al Registre. He fet parlar al deudor, ab qui no'm faig, y veuré sa resposta. Ja t'ho dirè y creu, que, com sabs, no quedarà per mi.

A una altra cosa. Vols venir a xerrar 20 minuts de Mn. Cinto, agafantlo com vulguis, un diumenge de Quaresma que't pots triar, acabat de sopar, a la Associació? Faig mal fet de preguntartho; t'ho hauría de manar y prou; per algo dec ser President.

Doncs sí, xiquet; cada Quaresma fem una vetllada dominical ab un trevall, dit o llegit per un foraster y uns quants versets y musica per distracció de les nostres famílies y poca o molta espenta de cultura montblanquina. Enguany, com a nit la d'en Maragall resultá espatarrant, hem pensat dedicarne una de Quaresma a Clavé, altra al Aguiló, altres a Robert, Balmes, etc.; total 6, que fareu sis eminencies. A tu t'he triat la de mès bon fer. Com ho faries per dir que no, si aquest mal pensament te vingués?

¡Que no't vindrá, vaja! Digas quin diumenge trées y'm darás lo gust de tenirte, un dia al menys, a casa; ¡tantes coses que tením de dirnos!

Bon any nou. Coralíssims afectes de les dònes (4 per un flux) Més, elles, a la Soledat que a tu, lleig.

Tu acontentat ab una abrassada de ton devot,

Joan [rubricat]

Montblanch 7 janer 1912

Document 6. Carta de Joan Poblet a Joan Ruiz (16-02-1915).

[capçalera: Joan Poblet i Teixidó / Advocat / Montblanch]

16-II-15

Joan: Me he presa una tarde de Carnestoltes per a fet-te això pel Bolletí, porque ja-m fa vergonya no posar-hi res.

Vès si-t serveix: no cal que-t digui que si no, m'ho pots tornar, que no m'enfadarè; i que si sí, hi pots esmenar lo que vulguis; però voldria corregir-ne les proves, porque es tan brut que no hi hà caixista qui ho entengui bé; apesar de lo qual t'ho he d'enviar aixís porque ni tinc ni sè quan tindria lleure de posar-ho mès curiós.

Molts afectes a la Soledad y als menudots.

Tot teu,

Joan [rubricat]

Ja-m diràs lo què.

Document 7. Carta de Joan Poblet a Joan Ruiz (07-06-1917).

[capçalera: Joan Poblet i Teixidó / Advocat]

Montblanch, doble aniversari del Corpus de 1640

Joan: Lo teu concell me feu decidir a anar a Menorca i Mallorca; i a fè que te'l agrasc. Pot-ser Mahó no es, com me deies, la ciutat mès bonica de la terra, però sí la mès blanca i sos habitants els mès amables que he trovat. Desitg que apuntava a flors dels nostres llavis, desitg que's complía al acte: i en los tres dies del Congrès, ademès de les trevalloses sessions d'aquest, en que'ls vam ensenyar una pila de coses: sobretot a desconfiar del Estat i a sentir-se cada cop mès catalans, vam fruir de tot lo que tenen bò de veure, porque aquella bona gent no's cançava mai.

Vet'aquí que discutíem tot sopant al Hôtel Bustamante la etimologia del nom Mahó. Un senyor escoltava, atent. L'endemà al matí, aquell senyor

me vé, en un moment de suspensió del Congrés per una gorrinada dels sabrers, i'm fa: —No era Vòste qui volia sèbre s'etimologia de Mahó? Idò, vènga, que s'arxiver li contarà. —I'm porta al arxiver, qui no sols me conta la etimologia, sino que se m'endú al Arxiu ... i, llibre de privilegis per aquí, i actes de Concell per allà, encara hi fóram ara. —¡Llavada!; 'm dic, aquest paio es amic d'en Ruiz: i li pregunto. —Ah, idò, bon refunyet! mòlt; i crega que l'estim! Jo som pereós, en escriure, i qualche pic no li contest; però li port un voler ferest, a aquêt homo. ¡Ho mereix, però!

Jo: —¡Prou, prou! (Chor, es a dir, duetto d'el·logis que si tu l'arives a sentir, t'enrajoles les galtes per un semestre).

—Ah, i Vòste voldrà voure ets monuments megalítics de s'Illa? — resposta afirmativa. —¡Els vourà, idò! I, efectivament: a la tarda un auto del Alcalde'ns duia a n'es Bal·le, al Hernandez i a mí, a veure talaiots, i menhirs, i navetes, i mès hi hagués hagut. Fins en una naveta'l pobre Hernandez i jo vam arroplegar una pussada, d'unes pusses prehistòriques, amb 35 centuries de fam endarrerida, que picaven com empleats del Estat. Elles foren causa de que no vingués a acomiadar-nos, pobre xicot dels ulls esfereïts, qui'm carregà de ceràmica del temps del bronzo i m'oferí un molador d'alguns kilos de pedra!

Ja sè que lo de Poblet fou superb: tot lo dia hi pensarem i vam telegrafiar adherínt-nos-hi. Però creu que no'm dòl lo canvi. La llàstima no mes es que aquell caraco de Mallorca deixa la boca tan aixuta, tan afamada de tornar-hi...

Adeu. Molts i corals afectes. ¿Que no pujarèu gens, aquest estiu? Tot teu,
Joan [rubricat]

Document 8. Carta de Joan Poblet a Joan Ruiz (28-09-1917).

Joan: t'escric de Câ la Vila estant, a les 4 del matí, reventat de Jocs, acabant la part de crítica de la Memoria del Secretari; i amb molt poques ganés de escriure. I amb poques forces també!

Però t'escric perque vull que vinguis als Jocs. He fet anar la nena a câ ton Oncle i'l Manel diu que no li vas prometre pujar. No't necessiten, ells, es clar: però jo sí: jo t'he nomenat jo meteix representant de Mossèn Anton Navarro, qui està morint-se, i té un premi i'n tenim un poemet hermosíssim que tu has de llegir.

Tinc Joan d'explicar-te unes cosaces, que han passat amb els barcelonins del Jurat! Una fam!

Puja, sents?

Joan [rubricat]

28-IX-1917

Document 9. Carta de Manuel Ribé a Joan Ruiz (20-10-1918).

[capçalera: Ayuntamiento Constitucional / de / Barcelona / Guardia Urbana]
Barcelona, 20 del X de 1918

Amic Ruiz: t'haig de dar una mala notícia: els nostres amics de Montblanch Poblet i Teixidó ja no deuen existir, la Lidia va morir fa dos dies i en Joan amb telefonen que a les dugues estava agonitzant. Pobres amics! Axó es esgarrifós. En fi, hem de resignar-nos. Deu s'apiadi de tots. Nosaltres bé, i vosaltres?

Teu sempre, M. Ribé

Document 10. Carta del setmanari *L'Escut* a Ferran Agulló (21-10-1918).

[capçalera: L'ESCU T / Setmanari defensor dels interessos generals d'aquesta / vila i sa comarca]

Montblanch, 21 de octubre de 1918

Sr. D. Ferrán Agulló. Barcelona

Distingit Sr. i company:

Aquesta Redacció té el sentiment i la pena dolorosíssima de comunicar-vos la mort del que en vida fou son Redactor en cap i ferm nacionalista D. Joan Poblet Teixidó (q.e.p.d.)

Coneixedors de la bona amistat que vos unia amb el malaguanyat amic de tots, aquesta Redacció vos prega volgueu enviar unes cuartilles per el nombre extraordinari que penssem dedicarli disapte proper, per lo que vos dona les gracies anticipades.

La seva mort fou la d'un perfecte cristiá, d'un gran patriota. En les darreres hores de la seva vida fou son pensament no més que per Deu i per Catalunya, la Catalunya que ell tantes vegades havia enaltit amb la seva prosa superba, amb la seva paraula brillant i amb tota una vida consagrada a la seva Patria. A les portes de la mort deixá escrita una carta per els seus fills de puny i lletra seva en quina després d'unes sereníssimes reflexions per quant ja sigan grans els hi recomana que consagrin tota sa vida per els seus grans ideals de Deu y Catalunya a la que han d'estimar com ell ho havia fet. Les paraules de aquesta, sa darrera obra, son claríssimes, perfectament lligades i d'una veritat corprenedora, que amb aquells suprens instants no més podíen sortir de son cervell privilegiat.

Vos preguem vos dignéu ensenyar aquesta carta a En J. Ruiz i Porta, quina cosa no vos será difícil, per a que ell també faci dugues ratlles. Tenían una amistat fondíssima.

Amb aquesta trista ocasió i donant-vos mercés per totes aquestes molestias, ens es grat oferir-nos de vosté com sempre servidors i companys en Catalunya.

Per La Redacció

[signatura il·legible]

Document 11. Carta de Ferran Agulló a Joan Ruiz (22-10-1918).

[capçalera: Lliga Regionalista / Boters, 4 / Barcelona /Secretaria / (particular)]

22-10-1918

Sr. Dn. J. Ruiz Porta

Plè

Molt Sr. meu: li adjunto la present perque se'n fassi carrec.

Res més, mani a son affm.

q.e.s.m.

P.O.

Ferrán

Document 12. Article de Joan Ruiz i Porta publicat a *La Conca de Barberà*, any V, núm. 245 (Montblanc, 20 de novembre de 1918).

In memoriam

Em demaneu, oh bons amichs de Montblanch, una meva ofrena adreçada al nostre Poblet i Teixidó, i no sé com fer-ho per a poder-vos complaure, car estic, com vosaltres, terriblement impresionat i esma-perdut, com si hagués rebut un colp de maça al bell mig de la testa.

L'ànima em va caure als peus en rebre la mala nova, tant més quant ni sabia una paraula de la espantosa tragedia de casa seva; i una tremolor vá nusar-me la nou del coll, i vaig posar-me a plorar com una criatura.

Jo no la puc capir pas aquesta desgracia i arribaré a l'hora de la meva mort, per molts anys que passin, i mai més em sabré avindre de que'l fill amorós, l'espós exemplar, el pare tendre i amantíssim, el cristià i cavaller, el ciutadà de cor ample i seny clar, l'arbre mestre del bastiment de la Conca, de quins interessos n'era l'apóstol més fervorós, com i també el capitost nacionalista de les comarques montblanquines, en plena juvenesa se n'hagi anat al cel, on, fá poc temps, se n'hi volava la mareta seva volguda, i unes quantes hores ans la seva dolça companyona, com si reb-blant-li el jurament de no abandonar-la mai, hi hagués acomplert la paraula en l'hora negra i apocalíptica de la seva mort.

Ai, la vila de Montblanch, i com te quedes ben orfe!

Mai més ningú del mon t'estimarà tant com en Poblet, —¡pobre!— et volia.

Adeu, amic! Adeu, germá!

No faig més que resar-te Pare-nostres ...

Joan Ruiz i Porta

Cap de ceremonials de la Mancomunitat de Catalunya
Barcelona

Document 13. Carta de Josep M. Poblet a Joan Ruiz (03-11-1918).

Sr. D. Joan Ruiz. Barcelona.

Molt senyor meu i volgudíssim amic:

Me plau ofrenarvos els dos darrers nombres de «L'Escut» dedicats quasi per complet ambdós com veureu a homenatjar al nostre mai prou plorat Poblet Teixidó a.c.s.

Us donc també mercés en nom de la redacció per la vostra sentida ofrena i us prego que faltats de la pluma del pobre Joan, us recordeu de

naltres i de tant en tant ens envieu quel-còm de la vostra riquíssima prosa. Perdoneu el prec i la llivertat que'm prenc.

Saludeu a la vostra esposa i fill i maneu a qui es vostre bon amic i s. q. es.v.m.

Josep Poblet [rubricat]

Montblanch 3 Novembre 1918

Ja'm direu si us han agradat encar que de molt no haurém fet lo que en Joan se mereix.

Document 14. Carta de Josep M. Poblet i Maria Poblet a Joan Ruiz (18-01-1922).

[capçalera: escut de l'Orfeó Montblanquí]

Montblanch, 18 de gener de 1922

Sr. Ruiz: Pel dia 12 de Febrer i amb motiu de les festes projectadas, «La Nova Conca» publica un nombre extraordinari, en el qual hem diuen que forçosament hi ha de figurar el nom de vosté. Faci la mercé donc d'escriurer alguna cosa de no massa extensió d'aquelles que vosté sab i enviar-la per tot lo dia 4 proper.

¿Que no vindrá aquell dia? Si faltés mai mes li perdonarém. Ja hi ha 3 ó 4 cases que'l volen tenir allotjat. Aixó deu volguer dir alguna cosa. Posis d'acord amb En Ribé.

Seu afm.

Josep M. Poblet Guarro [rubricat]

Amic Sr. Ruiz:

Tal com li diu el meu germà Josep M^a, no vulgui pas escusarse de vindrer, que si be es veritat que vosté i trobará a mancar al plorat per tots Poblet i Teixidó, no per aixó li han de haver desaparecut tots els lligams que l'unían amb nostra Vila, mes que mes ara que tant ferma tasca de Nacionalisme hi está fent la Joventut Nacionalista. ¿He que si que vindrá? A veure si fa un cop de cap ben fet i porta també als nois, tinc ganes de veurels! I es clar que si ve vosté i els nois no ha pas de deixar a la seva Sra. Tant que m'agradaria poguerlos veurer a casa tots reunits pera tornar-li aquella truita amb fassols que vosté va obsequiar-me amb aquella excursió a la platja llarga, sinó que aquí i trobarem a faltar aquella olor de sal i la blavor de la mar immensa ...

Si la Carmeta Serret no estigués un xic indisposada, faria que ella li escrivis, perquè s'acabés de convencer emperò em sembla que no caldrá ¿veritat?

Queda esperant-los

Maria Poblet [rubricat]

Document 15. Poema inèdit de Joan Ruiz i Porta dedicat al matrimoni Josep M. Poblet i Francesca Torrell (28-08-1924),

Amics

Als pares novençans, Josep Mª Poblet i Francisca Torrell, en l'ocasió del naixement de la seva filleta Maria.

Impromptu.

Al pare li cau la baba,
la mare no sap què dí.
que'ls hi ha nat una pubilla
com'afior del llessamí.
La madrina està contenta
i encara més el padrí.
Mare de Deu de la Serra
la volguesseu benehir! ...

Joan Ruiz i Porta

Vilassar de Mar, 28 d'agost, diada de St. Agustí de 1924.

Document 16. Article de Joan Ruiz i Porta publicat a *La Nova Conca*, any IV, núm. 168 (Montblanc, 10 de febrer de 1922).

Diada solemnnial de Montblanch

El jorn que Catalunya restará ben amarada del sentiment de Pàtria; quan totes les viles tindran, com un blasó nobiliari el nom d'En Prat de la Riba rumbejant en lletres d'or en llurs carrers i places, i amostrin, amb sant orgull, *el d'aquell seny ordenador de la nostra vida nacional*; quan, com en una florida de Primavera brollin, arrèu, nuclis de Orfeons i Pomells de Joventut; quan els cors dels catalans seran fortament abrandats de l'amor als nostres drets, i aquest voler traspú i batègui; quan els actes culturals i patriòtics, com els d'avui a Montblanch, devinguin, arrèu, també, d'una faisó armònica, colpidora i litúrgica, llavors, —oh, llavors!— la victòria es produirà i serà assolida sens cap mena d'esforç, tal com es produeix la funció biològica, per ço que te d'inevitable.

Emperó, hi hem d'esser tots!

Pèl que atany a Montblanch, la gentilíssima vila, amb la seva escaienta diadema de torres i de muralles d'or i d'aràm; el joiell de la muntanya, amb l'encís dels seus temples; a quatre passes del Monestir de Poblet, que la cobricèl-la, i de les Serres del Tallat, des d'on la Mare de Déu, com canta l'antiga i popular cançó, hi ovira «tota la plana d'Urgell, de la Conca i la Segarra»; doncs has volgut, oh Montblanch!, consagrar les esclatants vibracions del teu ardit nacionalisme, acoblant-les a n'els afanys i virior freturosos de la Catalunya en pès.

Oh, Montblanch, vila benamada, i que del teu esperit en servo en el cor la flama perennement encesa per lligams de sang i de profundíssima amistad; la joia que t'auriòla avui amb les festes de cultura i patriotisme que celebres, me guspiregen els ulls d'afecte i de goig per tu i per tota la terra nostra.

Per la senyal de la Pàtria, sies per sempre mès enaltda i glorificada com ho fores en temps passats, oh, vila catalana.

Des d'aquesta Diada solemnnial, restarás, per a sempre mès, unida amb els sants olis de la Pàtria, i serás, amb la fèria llança de combat al puny,

a l'hora que se't cridi, un centinella mès, en el lloc de perill i d'honor, per a conquerir la nostra cobejada Independencia.

Joan Ruiz i Porta

Document 17. Carta de quatre entitats montblanquines a Joan Ruiz (18-01-1922).

Montblanch, 1er Febrer 1922

Distingit Senyor: Tenim el gust d'enviar-li un programa de les festes culturals i patriotiques que's celebraran en nostre Vila el vinent dia 12. No cal dir l'interes especial que tenim en que assistiu a les mateixes i perxó ja des de un comensament os havem contat entre nosaltres. Ara lo que cal es que vos feu l'esfors necessari pera que aquesta ilusio nostre quedi plenament confirmada fent acte de presencia a les mateixes.

Esperant veurens atesos quedem de vos atents.

Per l'Ajuntament, Jaume Foguet [rubricat]

Per l'Orfeó Montblanquí, J. Monfar [rubricat]

Per la Nova Conca, [il·legible] [rubricat]

Per la Joventut Nacionalista, Josep Poblet [rubricat]

Document 18. Carta de Carme Serret a Joan Ruiz (06/02/1922).

[capçalera: Joan Serret / Transports / Montblanch - Tarragona]

6 de Febrer de 1922

Sr. En Joan Ruiz – Barcelona

Preuadissim Sr. Ruiz. Amb molta alegria vareig rebre air el setmanal de l'Orfeó Graçien. Li donc moltes mercés i al mateix tems el felicito dels elogis ben fundats que de voste fan, dons mereix això i molt més.

Ja li hauria escrit pro fa una temporadeta que pasem molts trastorns amb el meu germa Ferrán que ja fa dos mesos que'l tenim a Barna gravisim. Dintre la molta gravetat te alguna mica de millora.

Jo des de Cap d'any que estic malalta. G. a D. estic un xic millor i si continuo aixis (si Deu plau) divendres o dijous d'aquesta setmana vindre a Barna del demati al vespre per veurer al metge puig com que sempre m'ha visitat un mateix ja'm sap la naturalesa.

Parlem d'unaltra cosa.

Se que voste te de venir aqui a Montblanch i li escric per encarrec del pare que te de estar a nostra casa que's la de voste i a mes voste fasi memoria i va dir-me un dia que quant aniria a Montblanch no ecxistin la Casa Poblet i Teixidó vindria a casa nostra (i diu que als Sans i minyons no'ls prometis si no tens de compliro).

Com ja li dic el meu germa esta millor i si Deu plau tambe seguirem tot el curs de la festa aixis es que no i posi cap obstacle.

Si es que voste te ganes de renyir amb la Carmeta vaigisen a unaltra casa i creguim que haurem acabat per sempre voste i una sempre servidora seva.

No li faig la misiva mes llarga porque es la primera que faig durant la meva malaltia i com que molt pronte ens podrem veurer parlarem molt ¿veritat?

Saludi molt afectuosament a la seva senyora i fills i si tenen gust de venir ens fareu mes que contens a tots plegats.

Si tingues tems ja'l vindre a veurer encar que o dupto, puig arribant a una del mig dia i tenir de marxar a tres cuarts de set el tems es molt just.

Rebi l'afecte mes verdader i una forta abraçada (amb permis de la seva senyora ¿he?) de la que molt l'estima.

Carme Serret [rubricat]

Quina llastima de no haver pogut sentir la conferencia per voste donada al l'Orfeó Gracien creguim que ho sento de cor. Que i farem els que som desgraciats o som amb tot.

Val.

Document 19. Carta de Carme Serret a Joan Ruiz (15/02/1922).

[capçalera: Joan Serret / Transports / Montblanch - Tarragona]

15 de Febrer de 1922

Sr. En Joan Ruiz – Barcelona

Molt estimat Sr. Ruiz. Desitjo de tot cor que estigui llest d'anar a casa el dentista puig fan patir un xiquet masa ¿veritat?

Poca cosa podre contar-li de la festa porque vareig veurer la tercera part de festa no mes.

A les 11 del demati vareig anar a la plasa ahont varen cantar els Segadors l'Orfeó i varen descobrir la lapida d'En Prat de la Riba i el Sr. Puig i Cadafalch va parlar i degut a que jo era molt lluny no vareig poguer-lo sentir cosa que'm dolgue molt.

Varen ballar sardanes i si voste hagues vist al Sr. Utrillo com les puntejaba creguim que donaba gust de veurel. Lo que's a mi fins he'm donaba enveja puig no he pogut puntejar ni una que i farem.

A la tarda tampoc vareig veurer res i a la nit vareig tenir sort que era la organitzadora de fer una corbata per la Senyera i la vareig colocar jo mateixa i degut això vereig poguer sortir. En fi si ha pogut parlar amb els porters de la Mancomunitat ja l'hauran enterat de tot lo que vareig fer.

Ja no torno a sortir de casa puig el Dr. que vareig veure a Barna va manar-me repos absolut. Al demati allans a les onze m'aixeco i he'm seurer a un balanci i aqui he'm te fins a les deu de la nit que'm fan anar al llit. No se els dies que durara pro per pocs que'n duri sempre seran molts per mi.

Dintre uns dies tinc de tornar a Barna porque el Dr. he'm torni a veurer.

No faig res en tot lo dia soc pitjor que un moble de luxe, dons amb menys el moble fa goig. A ratets no faig res altres llegeixo i aixis vaig matan hores i mes hores Deu dira fins quant.

El meu germa dins la gravetat segueix un xic millor, pro el Dr. no pot dir res fins d'aqui dos mesos.

Lo divendres vareig esser a Barna pro va serme imposible venir a veurel per falta de tems i per por de cansar-me.

Ja vareig rebre la seva misiva i estic mes que contenta de la seva prometensa i tots els de casa molt satisfets i esperem complira capa al bon tems com voste diu de que vingui.

Ja li anire escrivint puig ara tindre molt tems encar que no podre fero molt llarc com jo desitjaria.

Saludi a la seva Sra. i fills i voste rebi un fort abras de la seva millor amigueta que molt lo recorda.

Carme Serret [rubricat]

Document 20. Carta de Josep Conangla a Joan Ruiz (23-06-1902).

Barcelona, 23 de juny 1902

Sr. D. Joan Ruiz y Porta

Tarragona

Distingit company y volgut amich: Per un estudi monografich que tinch embastat, l'hi estimaria moltíssim se servis treure de l'archiu á son carrech algunas notas de las desavinensas y plets haguts entre'l monestir de Poblet y'ls pobles d'ell vehins, per causa dels boscos d'aquella comunitat.

M'han dit que a Tarragona y son arxiu se troban molts datos d'aytals renyinas; y segurament á V. l'hi será facil indicarme, sens gaire treball, un extracte breu dels papers relatiu á dit assumpto.

Compti ab una complerta reserva, si no volgués V. fer constancia de la procedencia dels datos. Axis com, en cas de ser aquets massa numerosos, l'hi agrahiré m'ho digui y aniria jo un diumenge á extractarlos, si V. no hi tingúes inconveniént.

Perdoni la molestia, en gracia á serme motiu lo carinyo que abdós sentim per aquesta mena d'investigacions, tant agradossas d'executar.

Pasi un felís S. Joan y mani a son amf. amich y s. que l'aprecia,

J. Conangla Fontanilles

A/c Concell de Cent, 491-2on 1a

Document 21. Article de Joan Ruiz i Porta publicat a *La Nova Conca*, any IV, núm. 203 (Montblanc, 14 d'octubre de 1922).

Montblanquines, per Josep Conangla i Fontanilles

Heus aquí un llibre que es tot un encís per la tendresa que traspuía, i'l sentiment enyoradívól que's despren de cada plana.

En volia parlar bon punt va sortir de l'impremta, i, malgrat els bons desitjos, aquestes ratlles meves son tardanes.

En Conangla, en escriure'l, parla de les coses de Montblanch, talment com el fill, que enamorat de la seva mare, s'embaladeix, i li troba, una per una, totes les gracies, perquè En Conangla es tot cor.

Ell l'estima Montblanch, i de l'Havana estant, encara més, perquè l'enamorament se li torna enyorança.

Ell l'estima Montblanch, i per això en parla amb aquesta llei d'amor, fins quant ens descriu, a lo millor, coses minúscules d'aquella vila, que devenen amb una gràcia i un relleu extraordinaris, a mida, -com diu molt be,- que'ls anys les hi allunyen.

I en Conangla, el brau lluitador de tota la vida, que essent, com qui diu, un adolescent, empenyé la via envers l'illa de Cuba per tal d'obrir-se pás, parla com un infant, i escriu aquells enterniments, que cisella primorosament, com un artista, *Carta del Cel i pluja d'estrelles*, un idili de cap a peus i un idili que os fa espurnejar els ulls, i os fá agafar els mès dolços tremolins al bell mitg del cor.

Oh, els barris patinats de Montblanch, de la Vila noble i senyorívola de la Conca! I quines galanies hi deix caure, sobre vosaltres, la fantasia del vostre Conangla! I quin relleu més extraordinari prenen les figures dels tipus populars montblanquins, que descriu, i com ell, En Conangla, els sap vestir gentilmente amb el robatje de la seva imaginació d'artista i de poeta!

Aquell final de *El Relletge de cu-cut* i la caixeta de música, es de má mestra; aquelles *Pintures Murals*, son prou per acreditar la válua d'un escriptor de nervi; aquell barri de *Sant Cristófol*; *Els Sorolls del Barri*; *Projecció pintoresca* i el *Resplendor del Corpus*, son uns quadres plens de llúm i de color, que una vegada llegits es difícil oblidar-los, més que tot si es coneix l'escenári, com el conèc jo, que de Montblanch me'n considero gaire be fill per afectes especials de la sang, i per records inoblidables de coses que hi he viscudes de tota la meva vida ...

Quiscun dels humils que ell descriu, com, per exemple, el *Tito Janoi*, que jo he tingut ocasió de conèixe, que estava "convençut de que tothom l'estimava massa, i sens ell les veïnes de Montblanch no podien viure", més que tot aquella certa hostalera vidua, que va despertar-li sentiments d'ell, -infeliç!- inconeguts, i una passió de gelosia contra un viatjant de comerç, que la pretenia; i com a conseqüència la desaparició del *Tito*, "no se sap com, de Montblanch, per a no tornar-hi mai més, sense deixar rastre", i la magistral consideració que hi fá En Conangla, això sol es d'un mèrit extraordinari.

Encara que'l llibre no enclogués més que aquesta sola plana, ja n'hi hauria prou per a obrir-li, a l'autor, de bat a bat, les portes de la nostra gloriosa Literatura Catalana.

Per a mi, es la gemma del llibre, aquesta plana admirable.

Montblanquines pot dir-se qu'es un ramell de plantes aromàtiques que En Conangla, -qu'es mes bò que'l pa,- havia collit per les garrigues de la Conca, i que ha volgut ofrenar, com presentalla de fill amorós, al altar de la seva vila nadiua, mai de la vida oblidada.

Joan Ruiz i Porta

Document 22. Carta de Josep Conangla a Joan Ruiz (04-12-1927).

[Es conserva el sobre, que porta el nom de les esposes del destinatari (Dª Maria de la Soledad Hebrard y de Castellví / Calle valencia, 227 / Barcelona / España) i del remitent (María Tomás de C. / Apartado 973 / Habana / Cuba). Du mata-segells de l'Havana amb data 9/12/1927]

L'Havana 4 Desembre 1927.

Estimat amic Joan:

Per envió a nom de la teva distingida esposa, rebrás un n^o de la Revista «Social», la mellor de Cuba, amb una traducció meva dels Goig de la Verge de Núria d'en Maragall. Si t'és possible, t'estimaré que en algun diari català s'hi recullís, per lo menys, la noticia d'aquesta traducció ó la nota que Social hi ha posat, en homenatge a la memòria de nostre gran poeta. No deixa de tindre significació, crec, que a l'ensem de l'esquisit llibre d'En Pijoan, sorgeixi també el meu testimoni de devoció per En Maragall, en época que Catalunya el tenia poc menys que oblidat. Pel mateix correu n'envio un altre n^o a la Sala Parés.

Aquí estem passant un tràngol d'incertitud econòmica. Potser reviscolin els negocis, per efecte dels nous arancels, proteccionistes per l'agricultura i les activitats nacionals.

Jo vaig fent, amb les dèries de sempre, que em son treball i çoçol alhora. Les filles son promeses amb dos xicots catalans, el noi gran cursa el 3er any d'Enginyeria civil i elèctrica (dos carreres), amb matricules d'honor des del primer curs, i el segon fa de comerciant o va per camí de ser-ho. I Maria i jo, comptant els dies per arribar a 1931, en que tindrè dret a jubilar-me del meu càrrec oficial, per a descansar, si Deu ho vol, a Catalunya, una temporada, sense preses.

I vosaltres, què feu? Còntem coses, home. No deixis d'escriure'm, per cap concepte. Ja que ningú es recorda de mi, a Catalunya (tant con jo em recordo i visc per ella!) no m'oblidis tu, puix t'estima molt el teu inoblidable

J.C.F. [rubricat]

Document 23. Carta de Josep Conangla a Joan Ruiz (27-03-1932).

La Havana 27 març 1932

Inoblidable amic Joan:

No vull que interpretis a minva d'afecte el meu silenci. Han passat tantes coses, en els mesos que no t'he escrit, que no m'han tingut d'humor per escriure't: Un greu surmenage del que gaire be no estic restablert, reajustos d'un 50% o més en les entrades, decepcions polítiques... Aquest últim motiu em te parlant sol. Tu saps l'entussiasme amb què vaig secundar a Macià, segur que mai no podria torcer éll de orientació; i prou que coneixes també la girada (escandalosa als meus ulls i davant la meva consciència) que aqueix home ha comés; pero no deus saber la ingratitude tinguda per ell i En Gassol amb els patriotes catalans d'Amèrica, als que ni siquiera han escrit d'ençà del maig de 1930! T'adverteixo que no enclou ma queixa cap (ni el més mínim) egoisme personal puix no havia pensat mai ni pensaria, en treure una engruna

de profit del triomf d'En Macià, ni ting aspiració de retornar a Catalunya. La meva decepció és purament d'ordre patriòtic, i si llegeixes La Nova Catalunya podràs donar-te compte de la magnitud de la conducta injustificable de l'avi.

Però, no parlem de coses lletges.

El motiu principal d'aquesta carta és per anunciar-te la visita d'un xicot germà del meu gendre Dionís Civil i Costa. Es diu Albert, i aspira a una plaça d'entre les oficials de la Generalitat que diu han estat tretes a concurs. Jo t'estimaria molt, si podessis, que el teu ajut al jove Albert Civil li resultés profitós; perquè es tracta d'un xicot preparat i d'excellent caràcter. Espero que hi posaràs tota la teva influència.

Cóm esteu, vosaltres? Ja deus ésser avi, veritat? Joestic en camí d'ésser-ho, també, i m'ho farà la meua filla Fefa, que te uns vuit mesos de criada, i liurará per allà al teu sant.

Apèndix documental

Fig. 3. Programa de les Festes de la Coronació de la Mare de Déu de la Serra

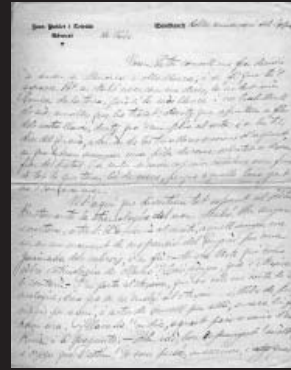
Fig. 4. Carta de Joan Poblet adreçada a Joan Ruiz (doc. 2).

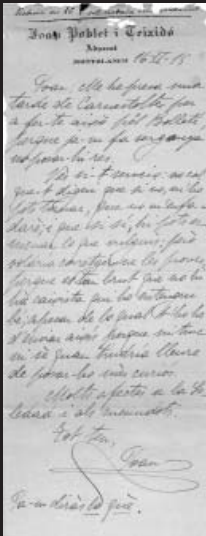
Fig. 5. Primer full de les bases del Certamen literari de les festes de la Coronació de la Mare de Déu de la Serra

Fig. 6. Medalla commemorativa del XII Congrés de la FACB (Tarragona, 1909), procedent del fons Joan Ruiz i Porta

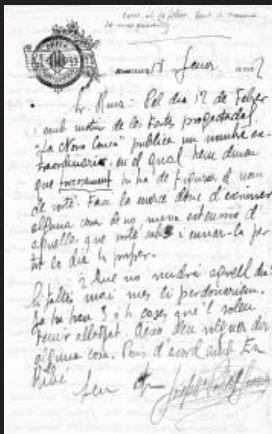
Fig. 7. Carta de Joan Poblet adreçada a Joan Ruiz (doc. 6).

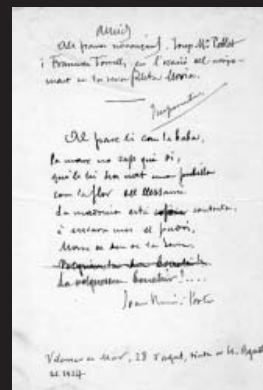
Fig. 8. Carta de Joan Poblet adreçada a Joan Ruiz (doc. 7).

Fig. 9. Portadella de l'expedient que inclou els documents relatius a la mort de Joan Poblet

Fig. 10. Carta de Josep M. Poblet adreçada a Joan Ruiz (doc. 14).

Fig. 11. Manuscrit original d'un poema de Joan Ruiz adreçat a la família Poblet-Torrell.

Fig. 12 a i 22 B. Programa de les Festes Culturals i Patriòtiques de Montblanc

Fig. 13. Fotografia de Josep Conangla dedicada a Joan Ruiz

Fig. 15. Carta de Josep Conangla adreçada a Joan Ruiz (doc. 23).

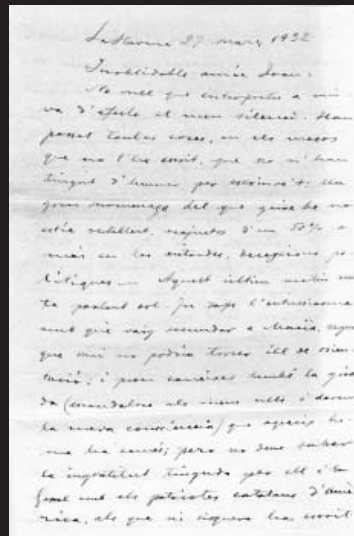

Fig. 14. Capçalera de La Nova Catalunya, dirigida per Conangla, amb el títol d'un article de Joan Ruiz.

Notes

- 1.- Sobre Joan Ruiz i Porta, vegeu especialment els següents articles: *La Veu de Catalunya*, 31 de març de 1934, p. 7; «Joan Ruiz i Porta», *Butlletí Arqueològic*, època III, 47 (gener-març de 1934), p. 339-340; Blasi i Vallespinosa, Francesc: «In memoriam. En Joan Ruiz i Porta», *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, 467 (abril 1934), p. 129-134; Morant i Clanxet, Jordi: «Joan Ruiz i Porta. Historiador i arxiver», *Claxon*, 741 (del 12 al 18 de març de 1984); Willaert i García, Lluís: «En Joan Ruiz i Porta i un butlletí desconegut de l'Associació d'Excursions Catalana», *Muntanya*, 872 (agost 2007), p. 36-40.
- 2.- Ruiz i Porta, Joan: «Diada solemnia de Montblanch», *La Nova Conca*, any IV, núm. 168 (10/02/1922), p. 15.
- 3.- Arxiu Nacional de Catalunya, fons ANC1-450-T-482 / Josep Conangla i Fontanilles, carta de Ruiz a Conangla del 11/05/1912.
- 4.- Lluís de Castellví i de Vilallonga (1840-1918).
- 5.- «Així mateix fa uns dies que tinguerem el gust de saludar l'illustre escriptor i dilecte amic En Joan Ruiz i Porta, qui amb la seva muller s'hostatjà a la casa pairal de Don Manuel de Castellví», *Aires de la Conca*, any II, núm. 39 (29/09/1926), p. 25.
- 6.- Renunciem a fer una semblança del personatge, prou conegut. Vegeu Ferré Trill, Xavier: *Joan Poblet i Teixidó. La qüestió agrària com a qüestió nacional*, Cooperativistes Catalans, 29, Barcelona-Valls, 2017.
- 7.- Sobre aquesta entitat, vegeu Quintana i Marí, Antoni: *El centre recreatiu catalanista «Las quatre barras» de Tarragona (1899-1903)*, Diputació de Tarragona, 1992.
- 8.- Una anàlisi de la revista es troba a Llaurador Anglès, Marc: *Estudi i índex de la revista Pàtria*, Treball de Fi de Grau, Curs: 2012-2013. Accessible a https://www.tinet.cat/portal/uploads/estudi_i_index_de_la_revista_patria_20130716133501.pdf [consulta: 15/05 2020].
- 9.- Ruiz i Porta, Joan: «La Nit de Sant Joan», *Patria*, any IV, núm. 19 (juliol 1903), p. 78.
- 10.- Per aquest aspecte, vegeu especialment Willaert: «En Joan Ruiz ...».
- 11.- «Socis delegats», *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, any XIII, núm. 96 (gener 1903), p. 23.
- 12.- «Aplec Excursionista de Poblet», *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, any XX, núm. 186 (juliol 1910), p. 194-197.
- 13.- Poblet i Teixidó, Joan: *Orígen del Santuari y Monastir de la Mare de Deu de la Serra*, Barcelona, 1899.
- 14.- Vegeu els documents reproduïts en l'annex, a partir d'ara, Doc.
- 15.- Es refereix a *La Conca de Barbará*, setmanari actiu entre els anys 1903 i 1908 del que Poblet fou un dels fundadors i on publicà nombrosos articles. Vegeu Ferré Trill, Xavier: «El setmanari *La Conca de Barbará*, de Montblanc: catalanisme agrarista (1903-1908)», *Aplec de Treballs*, 34 (2016), p. 127-143.
- 16.- P[oblet i Teixidó, Joan]: «Bibliografia», *La Conca de Barbará*, any I, núm. 22, p. 2-3.
- 17.- Porta Balanyà, Josep M.; Serra Cendrós, Gabriel: «La coronació canònica de la Mare de Déu de la Serra de Montblanc (1906)», a *El Centenari de la coronació canònica de la Mare de Déu de la Serra, patrona de Montblanc (1906-2006)*, Valls, 2006.

- 18.- En el full volant en què es convoca el certamen literari s'hi pot llegir, en el 1er premi: «Premi d'honor y cortesía consistent en la flor natural, ofrena de la Comissió organitzadora ab que's premiará la millor poesia que's presenti».
- 19.- *Federació Agrícola Catalana-Balear. XII Congrés celebrat a la ciutat de Tarragona els dies 30 y 31 de maig y 1 de juny del any 1909*, Tarragona, 1910, p. 228.
- 20.- Contijoch i Miquel, Eduard; Grau i Pujol, Josep M. «Ramon Cantó i Espinach i la seva Història General de Montblanc: l'autor i el fracàs de la seva publicació (1894-1896)», *Podall*, (Montblanc) núm. 3 (2014), p. 60-89.
- 21.- Antoni Palau i Dulcet testimonia en les seves memòries que Poblet intentà quedar-se el manuscrit de Cantó per al seu propi ús.
- 22.- Aquest mateix 1912 hi ha diversos anuncis de Joan Ruiz i Porta, oferint-se com a procurador, a la *Gazeta de la Conca*.
- 23.- «Crònica de la Vila», *Gazeta de la Conca*, any II núm. 48 (02/03/1912), p. 2. Ruiz i Porta va mantenir contacte epistolar amb Mn. Cinto Verdaguier entre els anys 1895 i 1898. Vegeu Torrent i Fàbregas, Joan; de Casacuberta, Josep Maria (cur.): *Epistolari de Jacint Verdaguier (1883-1885)*, Barcelona, vol. IX (1986), p. 193 i vol. X (1987), p. 16, 66 i 184.
- 24.- «Crònica de la Vila», *Gazeta de la Conca*, any II, núm. 49 (09/03/1912), p. 2. La intenció de donar a la premsa el treball no es va aconseguir.
- 25.- Arxiu Nacional de Catalunya, fons ANC1-450-T-482 / Josep Conangla i Fontanilles, carta de Ruiz a Conangla del 11/05/1912.
- 26.- Poblet y Teixidó, Juan «Notas inéditas del monasterio de Poblet», *Boletín Arqueológico*, època II, núm. 8 (març-juny de 1915), p. 53-60.
- 27.- «Notícies locals», *La Conca de Barbará*, any II, núm. 47 (06/03/1904), p. 3.
- 28.- Les actes del susdit congrés són: *XX Congrés agrícola celebrat a la ciutat de Mahó els dies 27, 28 i 29 de maig de l'any 1917*, Federació Agrícola Catalana-Balear, Barcelona, 1920.
- 29.- Ferré: *Joan Poblet...*, p. 88-89.
- 30.- «Crònica del Centre –Juny de 1908», *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, any XVIII, núm. 162 (juliol 1908), p. 120; *L'excursionisme a Catalunya 1876-1976. Cent anys del CEC*, Nadala 1975, p. 41-42.
- 31.- En dóna notícia de la partença *L'Escut*, en la seva edició del dia 25/05/1917, p. 3. Uns dies més tard, Josep M. Rendé publicaria un article titulat «un record de Menorca», *L'Escut*, 09/06/1917, p. 2.
- 32.- En parla abastament *L'Escut*, en les seves edicions dels dies 26 de maig i 2 de juny.
- 33.- Manuel de Castellví, oncle de la seva dona Soledat.
- 34.- Mn. Antoni Navarro i Grauger (1867-1936), reconegut poeta que va participar assíduament en els Jocs Florals de Barcelona.
- 35.- «La festa dels Jocs Florals», *L'Escut*, any II, núm. 96 (06/10/1917), p. 1. En el mateix número hi ha una completa crònica dels Jocs. Vegeu també «Jocs florals», *La Conca de Barbará*, any IV, núm. 190, p. 3.
- 36.- *La Veu de Catalunya*, any XXVIII, núm. 7.034 (23/10/1918, ed. matí), *L'Escut*, any III, núm. 157 (16/11/1918) i 158 (23-11-1918), i *La Conca de Barbará*, any V, núm. 245 (20/11/1918).
- 37.- Podeu veure Ribé y Labarta, Manuel: *Memorias de un funcionario. Las Ciudades y los hombres*, Barcelona, 1963.
- 38.- Ferran Agulló escrigué efectivament un article a *La Veu de Catalunya* que fou reproduït després a la premsa local: Pol [=Ferran Agulló]: «La mort del just», *La Conca de Barbará*, any V, núm. 247, (09/11/1918), p. 2-3.

- 39.- Ruiz i Porta, Joan: «In memoriam», *La Conca de Barbará*, any V, núm. 245 (20/11/1918), p. 9.
- 40.- Vegeu Ferrer i Puig, Jaume: *Josep Maria Poblet i Guarro (1897-1980): periodisme, literatura testimonial i memorialisme*, UAB, 2016.
- 41.- Ferrer i Puig, Jaume: *Josep Maria Poblet: periodisme i acció. Un intel·lectual catalanista en el Montblanc d'entreguerres (1914-1936)*, Barcelona, 2018, Biblioteca Serra d'Or, 502, p. 97-114.
- 42.- Amistat que es confirma en el poema que Joan Ruiz els va escriure amb ocasió del naixement de la seva filla (Doc. 15; fig. 11).
- 43.- Ruiz: «Diada solemniàl...».
- 44.- Joan Ruiz va fer xerrades l'Orfeó Gracienc que estan referenciades a la seva revista, com a mínim, en dues ocasions. Fins i tot hi va escriure alguna breu nota. Ruiz i Porta, J.: «Nota de color», *Revista de l'Orfeó Gracienc*, any VI, núm. 58 (octubre de 1922), p. 524.
- 45.- Però hi va enviar la seva adhesió, segons llegim a *La Nova Conca*, any IV, núm. 169 (18/02/1922), p. 7.
- 46.- Es refereix a Antoni Utrillo i Viadera (Barcelona, 1867-1944), pintor i en aquells moments cap de protocol de la Mancomunitat.
- 47.- *La Nova Conca*, any IV, núm. 181 (13/05/1922), p. 1-2.
- 48.- Pel cas de Joan Ruiz i Porta, vegeu López Vilar, Jordi: «Quatre cartes inèdites de Cosme Vidal Rosich (Josep Aladern) a Joan Ruiz i Porta», *Butlletí del Centre d'Estudis Alcoverencs* (en premsa).
- 49.- *Almanac modernista de la literatura catalana coleccionat per Joseph Aladern y escrit p'els més notables literats, any I*, Reus, Imp. de P. Bolart, 1894 (en realitat, Alcover, Estampa La Saura, 1895). El diari tarragoní *La Opinión* anuncia la seva aparició a la llum pública en la seva edició del dia 16/03/1895.
- 50.- Ho explica el mateix Joan Ruiz en una carta a Rusiñol (Panyella, Vinyet: *Epistolari del Cau Ferrat: 1889-1930*, Estudis Sitgetans, 7, p. 103 i 106). Vegeu Roy, Joaquín: «Poesía y memorias de Josep Conangla i Fontanilles sobre la guerra de Cuba», *Revista Iberoamericana*, vol. LV, núm. 146-147 (gener-juny 1989), p. 129-159, especialment p. 133-135. També Sunyer Molner, Magí: *El modernisme literari a Tarragona*, Tarragona, 2006.
- 51.- *La Voz de Sitges*, any II, núm. 87 (25/08/1895), p. 3-4.
- 52.- Roy, Joaquín: *Josep Conangla i Fontanilles: Montblanc 1875-l'Havana 1965: patriarca del nacionalisme català a Cuba*, Tarragona, 1999 .
- 53.- Arxiu Nacional de Catalunya, fons ANC1-450-T-482 / Josep Conangla i Fontanilles, carta de Ruiz a Conangla del 11/05/1912.
- 54.- Ruiz i Porta, J.: «L'Assamblea Nacionalista de Tarragona», *La Nova Catalunya*, any V, núm. 137, p. 1.
- 55.- Arxiu Nacional de Catalunya, fons ANC1-450-T-482 / Josep Conangla i Fontanilles, carta de Ruiz a Conangla del 20/06/1913.
- 56.- Roy, Joaquín: *Josep Conangla i Fontanilles*, p. 82-83. Vegeu també Rovira i Virgili, A.: *Cartes de l'exili (1939-49)*, Barcelona, 2002, p. 48.
- 57.- Arxiu Nacional de Catalunya, fons ANC1-450-T-482 / Josep Conangla i Fontanilles, carta de Conangla a Ruiz del 03/03/1921.
- 58.- No sabem si es refereix al xalet d'Horta, propietat de la Cooperativa de Periodistes, on vivia amb la seva muller; o al xalet que tenia a Tarragona, dalt d'un turó que dominava la platja i on estiuejava. Vegeu Bladé i Desumvila, Artur: «El meu Rovira i Virgili», *Obra completa*, vol. 4, Valls, 2007, p. 21.

- 59.- Dades extretes de l'arxiu personal de Ruiz i Porta.
- 60.- Ruiz i Porta: «El Menhir», *La Nova Catalunya* (gener-febrer de 1921) [No hem pogut consultar-lo].
- 61.- Roy: *Josep Conangla...*, p. 87 i 122.
- 62.- Precisament la seva aparició coincidí amb la celebració de la Diada nacionalista de 1922. Vegeu l'article «Un nou llibre montblanquí», *La Nova Conca*, any IV, núm. 168 (10/02/1922), p. 21. Fins i tot en els actes oficials es va fer ofrena d'un exemplar al president de la Mancomunitat, Josep Puig i Cadafalch. Vegeu «Les festes patriòtiques de Montblanch», *La Veu de Tarragona*, any X, núm. 459 (18/02/1922), p. 1.
- 63.- Ruiz i Porta, Joan: «Montblanquines, per Josep Conangla i Fontanilles», *La Nova Conca*, any IV, núm. 203 (14/10/1922), p. 2-3.
- 64.- Foto de 24,3 x 19,4 cm realitzada a Foto J. Gispert, Av. Itàlia, 69-73, L'Havana.
- 65.- Conangla i Fontanilles, Josep: *L'idioma català davant de la ciència, de la història y de la lliure determinació dels pobles*, L'Havana, 1923.
- 66.- *Diccionari Enciclopèdic de la Llengua Catalana*, Salvat, Barcelona, 1934, 4 vols.
- 67.- Aquesta corresponsalia evoca a la seva vegada la que tingué Josep Conangla, l'any 1920, a la *Catalunya Marítima*, una revista quinzenal publicada a Barcelona, en la signava les cròniques amb el pseudònim Riu d'Anguera.
- 68.- «Maragall en castellà», *La Veu de Catalunya*, any XXXVII, núm. 9844 (18/12/1927), ed. matí, p. 9.
- 69.- Sobre Conangla i Maragall vegeu la reflexió de Roy: *Josep Conangla...*, p. 131.
- 70.- Pijoan i Soteras, Josep: *El meu Don Joan Maragall*, Barcelona, 1927.
- 71.- Ruiz i Porta, Joan: «La vaca ciega de Maragall», *Revista del Centre de Lectura de Reus*, 3ª època, núm. 37 (agost 1921), p. 257.
- 72.- Roy: *Josep Conangla...*, p. 103-110.
- 73.- Roy: *Josep Conangla...*, p. 117.

Rebuda: juny 2020

Valoració: Dr. Xavier Ferré Trill

Acceptació: juliol 2020.